

EESTI ADVOKATUUR

ÄRIÕIGUSE KOMISJON

Justiitsministeerium

Edastatud: info@just.ee

21.04.2022.a

Eesti Advokatuuri äriõiguse komisjoni esialgsed seisukohad äriühingute kestliku juhtimise ja hoolsuskohustuse direktiivi ettepaneku kohta

Esiteks märgime, et üldiselt on äriühingute kestliku juhtimise ja hoolsuskohustuse direktiivi ettepaneku (edaspidi „**Ettepanek**“) eesmärgid teretulnud ja kestlikkuse teema vajab kõhklemata globaalses maailmas täiendavat tähelepanu. Siiski leiame, et teatud Ettepaneku osad vajaksid veel täiendavalt tähelepanu, et vältida direktiivi jõustumisel praktikas tõusetuvaid probleeme.

Alljärgnevalt esitab Eesti Advokatuuri äriõiguse komisjon (edaspidi „**Komisjon**“) enda esialgsed seisukohad ja selgitused Ettepaneku kohta.

1. Ettepaneku rakendusala

Nõustume Ettepaneku rakendusala piiritlemise põhjendustega vältimaks väikese ja keskmise suurusega ettevõtete (edaspidi „**VKE**“) halduskoormuse põhjendamatu kasvu ja peame asjakohaseks, et väikese ja keskmise suurusega ettevõtted jäävad Ettepaneku rakendusalaast välja. See loomulikult ei tähenda, et väikese ja keskmise suurusega ettevõtetel ei peaks mingilgi kujul samaseid hoolsuskohustusi eksisteerima, kuid praeguse Ettepaneku valguses, ei pea me seda asjakohaseks.

Lisaks märgime, et äriühingute kestlikkusaruandluse direktiivi ettepaneku¹ kohaldamisala, mis hõlmab suuri ja börsil noteeritud äriühinguid, erineb käesoleva Ettepaneku kohaldamisalast, mis noteeritud ühinguid ei hõlma. Kestlikkusaruandluse direktiivi ettepanek seab ühed standardid suurettevõtetele ja eraldi proportsionaalsed standardid noteeritud VKEdele. Näeme siin võimalust ühtlustamiseks ning aruteluks, kas erinev regulatsioon on vajalik ja põhjendatud.

2. Finantssektoriga seotud regulatsioon

Ettepaneku kohaldamisala hõlmab ka reguleeritud finantsettevõtjaid. Samas kohalduvad neile nõuded piiratud lähenemisviisiga. Reguleeritud finantsettevõtjad peavad Ettepaneku alusel kahjuliku mõju kindlaks tegema ainult lepingu sõlmimisel.

Nii nagu ka seletuskirjas on mainitud, siis väidetavalt tugevdab ja täiendab käesolev Ettepanek

¹ COM(2021) 189 final

nii jätkusuutlikkust käsitleva teabe avalikustamise määrust (edaspidi „SFDR“) kui ka taksonoomiamäärust. Mõlemad määrused on finantsettevõtjatele vägagi asjakohased. Ometigi ei ole selgitatud põhjalikult seost Ettepaneku ning taksonoomiamääruse artikli 18 minimaalsete kaitsemeetmete ja SFDRist tulenevate peamiste negatiivse mõjuga jätkusuutlikkustegurite avalikustamise nõuete vahel. Samuti ei ole võimalik SFDRi tehnilistes standardites sisalduvaid näitajaid sisuliselt esitada pärast lepingu allkirjastamist tehtavate hoolsuskohustusteta.

Hoolsuskohustuste kehtestamine, mis ei ole nende õigusaktidega kooskõlas, võib kahjustada tõhusust ja panna finantsettevõtjad keerulisse olukorda, selle asemel et luua sidus ja arusaadav õigusraamistik. Seega, on oluline arendada ja täpsustada seoseid Ettepaneku, SFDRi ja taksonoomiamääruse vahel, mida kohaldatakse finantsettevõtjatele.

• **3. Väljakujunenud ärisuhte hindamiskriteeriumid (Art. 1.1)**

Ettepaneku Artikli 1.1(b) kohaselt hinnatakse „väljakujunenud ärisuhte“ olemasolu korrapäraselt vähemalt iga 12 kuu järel. Samas täpsustatakse, et direktiivi kohaldamisel peaks väljakujunenud ärisuhtena käsitama selliseid otseseid või kaudseid ärisuhteid, mis oma intensiivsuse ja kestuse tõttu on või eeldatavasti on püsivad ega moodusta väärtusahelast ainult tühist või kõrvalist osa. Seejuures jätab Ettepanek täpsustamata mistahes sisulised hindamiskriteeriumite alused. Arvestades, et termin „väljakujunenud ärisuhe“ on juba iseenesest regulatiivses mõttes seni tundmatu, ning võttes arvesse, et tarneahela hindamine on seni samuti paljudele ettevõtetele tundmatu, vajaks Komisjoni hinnangul minimaalse õigusselguse tagamiseks täpsustamist see, milliseid hindamiskriteeriumite rakendamist ettevõtetele väljakujunenud ärisuhte hindamisel oodatakse. Taoline ebaselge tõlgendamine võib mõjutada ettevõtteid eelistama lühiajalisi lepinguid, selle asemel, et luua pikemaajalisi ja tulemuslikke ärisuhteid.

4. Ettepanekus kasutatud mõistete ebaselged definitsioonid

Alljärgnevalt toob Komisjon välja mõned mõisted, mille sisu on Ettepanekus toodud definitsioonidest ja selgitustest hoolimata ebaselge:

- Artikli 3(f) kohaselt on väljakujunenud ärisuhe defineeritud kui „otsene või kaudne ärisuhe, mis oma intensiivsuse või kestuse tõttu on või eeldatavasti on püsiv ega moodusta väärtusahelast üksnes tühist või kõrvalist osa“. Selgusetuks jääb, kuidas täpsemalt tuleks hinnata väljakujunenud ärisuhte intensiivsust, kestust, eeldatavat püsivust ja et seda, et ärisuhe pole „üksnes tühine“? Samuti on ebaselge, mida tähendab kaudne ärisuhe Ettepaneku mõistes ja see, kui kaugele ulatub „kaudne ärisuhe“ ettevõtte tarne- või väärtusahelas. Direktiivi põhjendustes on välja toodud, et kui äriühingu otsesed ärisuhted on väljakujunenud, tuleks kõiki „seonduvaid kaudseid ärisuhteid“ selle ettevõtjaga samuti käsitleda väljakujunenutena. Seejuures on selgusetu, kuidas tõlgendada seose mõistet. Komisjoni hinnangul oleks hea nende küsimustele tähelepanu pöörata Ettepaneku seletuskirjas.
- Artikkel 3(n) kohaselt on „sidusrühmad äriühingu töötajad, tütaretevõtjate töötajad ja muud isikud, rühmad, kogukonnad või üksused, kelle õigusi või huve kõnealuse äriühingu või selle tütaretevõtjate või selle ärisuhetega seotud tooted, teenused ja tegevus mõjutavad või võivad mõjutada“. Selline definitsioon on väga laialivalgus, kui võrd ei ole selge, kelle õigusi või huve kõnealuse äriühingu või selle tüharetevõtjate või selle ärisuhetega seotud tooted, teenused ja tegevus võivad tegelikkuses mõjutada.
- Artikli 3(q) järgi on „asjakohane meede“ meede, millega on võimalik saavutada hoolsuskohustuse eesmärgid, mis vastavad kahjuliku mõju raskusastmele ja

tõenäosusele, ning mis on äriühingule mõistlikult kättesaadav, võttes arvesse konkreetse juhtumi asjaolusid, sealhulgas majandussektori ja konkreetse ärisuhte spetsiifikat ja äriühingu mõju sellele, ning vajadust tagada, et meedet peetakse prioriteediks“. Antud juhul jääb ebaselgeks, milliseid meetmeid siin isegi teoreetiliselt võidakse mõelda, mistõttu oleks selguse huvides hea, kui seletuskiri tooks välja näiteid, mille alusel saaks aimu termini „asjakohane meede“ sisust.

5. VKEde toetamine

Nagu eespool mainitud, siis VKEd ei kuulu Ettepaneku kohaldamisalasse. Sellegipoolest on Ettepaneku seletuskirjas välja toodud, et eeldatavasti kannavad direktiivi kohaldamisalasse kuuluvad suuretevõtted nõudmised üle oma tarnijatele, millega tekitatakse VKEdele mõningal määral kulusid ja koormust. Olukorra leevendamiseks, sätestab artikkel 7(2) (kui ka artikkel 8(3)), et ettevõtjatel, kelle äripartner on VKE, on kohustus teda hoolsuskohustuste nõuete täitmisel toetada, kui sellised nõuded „ohustaksid VKE elujõulisust“. Siiski on ebaselge, mida see praktikas tähendab ja milline on tegelikult abi andmise künnis.

Arvestades Ettepaneku kaudset eesmärki, mille kohaselt peaksid suuretevõtted suunama väiksemaid ettevõtteid vastutustundliku äritegevuse poole, tuleks paremini välja selgitada, millistel tingimustel võiksid VKEd saada toetust oma äripartneritelt. Tähelepanu tuleks pöörata ka sellele, kas Ettepanek on loonud piisavalt lahendusi ja stiimuleid, et julgustada VKEsid hoolsuskohustusi omaenda algatusest (proportsionaalsel viisil) järgima.

6. Kaebuste esitamise kord

Artikkel 9 sätestab kaebuste esitamise korra ning muuhulgas võivad kaebusi äriühingutele esitada isikud, keda kahjulik mõju mõjutab või kellel on põhjendatud alus arvata, et see võib neid mõjutada. Samas aga ei nähtu Ettepanekust, kuidas vastavate kaebuste esitamise kord sobitub kohtumenetluse. On üksnes toodud välja, et „kaebuste esitamise ja parandusmeetmete taotlemise võimaluse kasutamine ei tohiks takistada kaebuse esitajat kohtusse pöördumast.“ Ei ole üheselt arusaadav, kas tegemist on kohustusliku kohtueelse menetlusega või üksnes ühe võimaliku viisiga vaidluse lahendamiseks, kuivõrd äriühingu tegevus, mis ei ole kooskõlas direktiiviga ning omab mõju ka üksikisikule, näiteks tekitades talle kahju, annab vastavale üksikisikule ka nõudeõiguse ja õiguse pöörduda kohtusse.

7. Karistusnormide kehtestamine

Artikkel 20 sätestab, et liikmesriigid kehtestavad karistusnormid, mida kohaldatakse direktiivi alusel vastu võetud siseriiklike õigusnormide rikkumise korral. Direktiivis ei ole toodud kuigi detailseid juhiseid karistuse laadi kehtestamisele, mistõttu võivad liikmesriigid tõlgendada väga erinevalt Ettepanekus sisalduvaid juhiseid, mis võib tuua kaasa liikmesriigiti väga erineva praktika. Seetõttu soovitame täiendada Ettepanekut ning kehtestada detailsemad juhised karistusmäärade osas, eelkõige teatud protsentide vahemiku käibest või muu indikaativse määra. Samuti annaks see selgemad juhised Euroopa järelevalveasutuste võrgustikule, mille ülesandeks on mh ka karistus- ja järelevalvetavade koordineerimine ja ühtlustamine.

8. Vastutus kaudse partneri tegevuse eest

Artikkel 22(2) sätestab, et olenemata lõikest 1 tagavad liikmesriigid, et kui äriühing on võtnud artikli 7 lõike 2 punktis b ja artikli 7 lõikes 4 või artikli 8 lõike 3 punktis c ja artikli 8 lõikes 5

osutatud meetmed, ei vastuta ta kahju eest, mille on põhjustanud kahjulik mõju, mille tekitas kaudne partner, kellega tal on väljakujunenud ärisuhe, välja arvatud juhul, kui juhtumi asjaolusid arvestades ei saanud mõistlikult eeldada, et tegelikult võetud meetmed, sealhulgas nõuete täitmise kontrollimiseks võetud meetmed, oleksid piisavad, et kahjulikku mõju ennetada või leevendada, see lõpetada või selle ulatust minimeerida. Kas üldreeglina vastutab seega äriühing ka oma kaudse partneri tegevuse eest ning ainult juhtudel, kui äriühing on võtnud meetmeid, mis on loetletud artiklis 22(2), ei vastuta äriühing kahju eest, mille on põhjustanud kahjulik mõju, mille tekitas kaudne partner? Kuidas suhestub see artiklis 22(3) sätestatuga, mis sätestab, et äriühingu artiklist 22 tulenev tsiviilvastutus kahju eest ei piira tema tütarettvõtjate või väärtusahela otsuste või kaudsete äripartnerite tsiviilvastutust? Kas isikutele ongi antud õigus nõuda kahju hüvitamist mitmelt isikult ja mitmekordselt, milles võiks avalduda põhimõtteliselt nt. kahjuhüvitiste karistuslik iseloom? Ka Ettepaneku seletuskirjas on selgitatud, et just karistuste ja tsiviilvastutuse kombinatsiooniga tagatakse hoolsuskohustuste täitmise tulemuslikkust. Kui ei, siis kuidas on tagatud, et kahju hüvitamist ei saaks nõuda mitmelt isikult mitmekordselt.

9. Lisas esitatud nimekirjad

Ettepaneku lisa näib esmapilgul suhteliselt põhjalikuna inimõiguste osas. Ometi jääb veidi ebaselgeks, kuidas I osa 1. jagu koostati. Tavaliselt liigitatakse inimõigusi kategooriate kaupa (näiteks kodaniku- ja poliitilised õigused ning sotsiaalsed, majanduslikud ja kultuurialased õigused). Samuti, loetelu hõlmab näiteks ebavõrdset kohtlemist töösuhetes, kuid üldse ei maini õigust mittediskrimineerimisele. Üldjuhul mainitakse neid õigusi käsikäes. Seega ei ole loetelu loogiliselt arusaadav. Üksikute õiguste loetlemise asemel võib kaaluda pigem viitamist asjakohastele rahvusvahelistele deklaratsioonidele, lepingutele ja muudele inimõiguste allikatele sarnaselt I osa 2. jao lähenemisviisile. Muul juhul peaks üksikute õiguste loetlemine olema loogilisem ja hõlmama inimõigusi kogu väärtusahela ulatuses. Sealhulgas ei ole Ettepaneku lisa viidatud olulistele Euroopa inimõiguseid käsitlevatele aktidele nagu Euroopa inimõiguste konventsioon ja ELi põhiõiguste harta.

10. Aktsionäride kaasamine

Ettepanekus ei ole aktsionäre ega nende rolli äriühingutes üldse mainitud. Ometigi, Ettepanekule eelnev EY poolt Euroopa Komisjoni jaoks läbi viidud uuring keskendus väga põhjalikult aktsionäride rollile tuues välja, et aktsionärid avaldavad äriühingutele negatiivset survet. Sel põhjusel oli üks uuringu soovistest kaitsta juhatuse liikmeid aktsionäride mõju eest. Tõepoolest, uuringu tulemusi on laialt kritiseeritud, eelkõige vigase meetodilise lähenemise tõttu ning sellest ajast saati on Euroopa Komisjon pigem vaikinud aktsionäride küsimuse osas. Ühelt poolt on otsus jätta aktsionäride õigusi piiravad sätted Ettepanekust välja igati positiivne. Samas ei ole mõistlik aktsionäride rolli tähelepanuta jätta ning oleks igati asjakohane juba selle Ettepaneku raames otsustada, millises suunas ja milliste kanalite kaudu eelistatakse aktsionäride võimu teostamist, hoides arutelu aktsionäride kaasamisest Euroopa jätkusuutlikkuse püüdlustes elavana.

Lugupidamisega

Heleri Tammiste
/allkirjastatud digitaalselt/
Advokaadibüroo COBALT vandeadvokaat
ja Komisjoni liige

Piret Jesse
/allkirjastatud digitaalselt/
Advokaadibüroo Sorainen vandeadvokaat ja
Komisjoni esinaine